

КІБЕРБУЛІНГ СЕРЕД ДІТЕЙ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

У сучасному цифровому суспільстві, де інформаційні технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя, дедалі гострішою постає проблема кібербулінгу. Онлайн-простір дозволяє людям спілкуватися, навчатися та взаємодіяти на відстані, але водночас створює умови для нових форм агресії, які часто залишаються невидимими. Кібербулінг є однією з найбільш поширених загроз, що впливають на психологічний стан дітей, підлітків та дорослих. В Україні ця проблема набуває все більшого масштабу, вимагаючи як аналітичного осмислення, так і ефективного правового врегулювання.

Кібербулінг — це умисне, тривале або систематичне заподіяння шкоди людині через цифрові засоби: соціальні мережі, месенджери, онлайн-ігри, електронну пошту тощо. Він може проявлятися у вигляді образ, погроз, переслідування, розповсюдження особистої інформації, фотошантажу, приниження або створення

фейкових акаунтів з метою дискредитації. Особливо небезпечним є те, що кібербулінг має «ефект безкінечності»: інформація в мережі часто зберігається довго і може поширюватися неконтрольовано.

Хоча кібербулінг може стосуватися користувачів будь-якого віку, в Україні найбільш серйозно він зачіпає саме дітей та підлітків. Це підтверджують і статистичні дані: за результатами досліджень UNICEF та опитувань МОН, саме молодь найчастіше стикається з онлайн-цифруванням, оскільки проводить значну частину часу в цифровому середовищі. За результатами масових досліджень і опитувань, показники за останні роки демонструють високі рівні контакту з онлайн-агресією: згідно з дослідженням Міністерства освіти та науки України, понад 51% опитаних учнів зазначили, що коли-небудь стикалися з булінгом; частина з цих випадків – саме в онлайн-просторі. Крім того, дослідження міжнародних організацій та опитувань підлітків показують, що у різних вибірках від приблизно 16% (світовий рівень) до 29–40%

(окремі українські вибірки)¹ підлітків називали випадки онлайн-цькування серед тих, хто відповідав на питання опитувань. Ці цифри вказують не лише на частоту явища, а й на його різноманітність – від образ у соцмережах до розповсюдження компрометуючих фото чи погроз у приватних чатах.

* - інформація з <https://www.unicef.org/ukraine/bullying-cyberbullying-teens-Ukraine>

¹ Інформація з https://mon.gov.ua/news/prychyny-bulinhu-rezultaty-masshtabnoho-doslidzhennia-v-ukrainskykh-shkolakh?utm_source=chatgpt.com

Причини розповсюдження кібербулінгу в Україні багатофакторні. Перш за все, це високий рівень цифровізації та широке проникнення інтернету серед дітей: дуже велика частина підлітків регулярно користується соцмережами та месенджерами, що збільшує можливості для конфліктів і зловживань. Анонімність та відчуття безкарності в інтернеті спонукають деяких користувачів до агресивної поведінки, яку вони не проявили б офлайн. Додатково, у періоди соціальної напруги (економічні проблеми, війна, мобільність сімей) посилюються емоційні навантаження на підлітків, що також може провокувати агресію чи зниження емпатії. Важливим чинником є низький рівень цифрової та медіаграмотності у значної частини батьків і педагогів: дорослі не завжди помічають симптоми кібербулінгу, не вміють кваліфіковано реагувати або не знають, куди звертатися по допомогу.

Наслідки кібербулінгу для жертв можуть бути глибокими й тривалими. Психологічні реакції включають підвищену тривожність, депресивні симптоми, зниження самооцінки, соціальну ізоляцію, втрату мотивації до

навчання; у крайніх випадках онлайн-цькування сприяло самогубчим думкам або спробам. Особливу небезпеку становить те, що компрометуючі матеріали, раз опубліковані в мережі, можуть довго «переслідувати» жертву й бути доступними новим аудиторіям, що посилює травму. До того ж жертви часто мовчать – із сорому, страху помсти чи недовіри до дорослих – тож офіційна статистика недооцінює справжній масштаб проблеми.

Правове врегулювання кібербулінгу в Україні почало активно формуватися останніми роками. Важливим кроком став Закон України №2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)». У ньому булінг визначено як діяння, у тому числі в електронній формі, а за його вчинення встановлено адміністративну відповідальність. Відповідальними можуть бути як неповнолітні, так і їхні батьки. Також на рівні закладів освіти запроваджено обов'язкові механізми реагування на такі випадки.

На рівні шкіл і громадських ініціатив у країні реалізуються різні превентивні заходи: розроблені внутрішні положення щодо протидії булінгу, створені

алгоритми реагування школярів та вчителів (комісії, інформування батьків, співпраця з поліцією, психологічна підтримка), проводяться просвітницькі кампанії та тренінги з медіаграмотності. Міністерство освіти й науки України провело масове опитування вчителів і учнів, що дозволило виявити масштаби проблеми й спрямувати методичні рекомендації для навчальних закладів. Однак опитування також виявило, що лише частина педагогів почувається впевнено в питаннях виявлення й протидії булінгу, а у другій хвилі дослідження показник регулярності булінгу на рівні школи навіть зріс, що вказує на необхідність системної державної політики та підвищення кваліфікації вчителів.

Для підвищення ефективності протидії кібербулінгу слід поєднувати декілька напрямів. По-перше, потрібно посилювати цифрову та медіа-грамотність у школах та серед батьків: навчальні програми мають включати навички безпечної поведінки онлайн, розпізнавання маніпуляцій, правил приватності. По-друге, системно впроваджувати превентивні заходи в школах — чіткі алгоритми реагування, доступ до психологічної допомоги, 6

регулярні опитування та моніторинг ситуації. По-третє, правоохоронні та судові процедури мають адаптовуватися до швидкозмінного онлайн-середовища: навчання слідчих, оперативне видалення незаконного контенту за запитами, співпраця з провайдерами та соцмережами. По-четверте, важлива широка інформаційна кампанія для зняття стигми з жертв і мотивації до звернення за допомогою. Врешті, розвиток технологічних інструментів (фільтрація, інструменти скарг у платформах) може зменшити обсяг автоматично поширюваного негативного контенту.

Підсумовуючи, слід наголосити: хоча в Україні існує правова база та програми реагування на булінг, реальна ефективність залежить від синергії законодавчих, освітніх, соціальних та технологічних заходів. Без підвищення цифрової грамотності населення, підтримки жертв і оперативних механізмів реагування навіть прописані норми залишатимуться мало дієвими.